

11. Соколов Е. Я. Энергетические основы трансформации тепла и процессов охлаждения : учеб. пособ. для вузов / Е. Я. Соколов, В. М. Бродянский. – 2-е изд., перераб. – М. : Энергоиздат, 1981. – 320 с.

УДК 378.147.03-057.4

Ю. Б. Коваленко,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет)

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства, який характеризується глобалізацією, інтеграцією, динамічністю інноваційних процесів в усіх сферах життєдіяльності людини, зумовлює потребу у висококваліфікованих управлінських кадрах, що, в свою чергу, підвищує вимоги до формування компетентності працівників, рівня їх професіоналізму.

Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває якість професійної підготовки майбутніх управлінських кадрів у галузі інформаційної безпеки в системі вищої освіти. Підготовка конкурентоспроможних, професійно компетентних фахівців у галузі інформаційної безпеки є стратегічним завданням української системи освіти. Сьогодні, як ніколи раніше, якість людських ресурсів у значній мірі визначається рівнем їх професійної компетентності та управлінської зокрема. Саме управлінська компетентність, на наш погляд, забезпечує високий рівень професіоналізму управлінця в галузі інформаційної безпеки.

Аналіз досліджень і публікацій. Вимоги до управлінської компетентності спеціалістів постійно зростають, про що свідчать дослідження вітчизняних науковців. зокрема: В. Андрущенко, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Єльнікової, І. Зязюна, А. Калініна, В. Кременя, Ю. Конаржевського, А. Новикова, В. Олійника, Є. Павлутенкова, М. Поташника, Т. Сорочан та ін. Дослідження з управлінської компетентності присвячено проблемі професіоналізму управлінців та керівників. Професійна управлінська компетентність у сучасній науці розглядається як сукупність особистісних можливостей посадової особи, її кваліфікаційні знання, досвід, що дають змогу брати участь у виробленні певного кола рішень або самостійно розв'язувати певні проблеми завдяки наявності відповідних знань і навичок [6]. До психологічних особливостей особистості й професійної діяльності, які визначають рівень її управлінської компетентності, відносять уміння створити ефективну управлінську команду; здатність бачити перспективи розвитку своєї діяльності й самому їх визначати; швидке реагування на зміну ситуації; самостійність і винахідливість у прийнятті управлінських рішень; установку на розвиток організації; творчу активність і здатність до нововведень; рішучість і динамічність у своїх вчинках і думках.

Отже, аналіз вивчених нами наукових джерел дає підстави визначити, що *управлінська компетентність* – це вміння працівника використовувати на практиці сучасні організаційно-управлінські форми і методи роботи; застосовувати власні повноваження в розв'язанні питань, брати відповідальність за прийняття рішень; здатність об'єктивно аналізувати й оцінювати результати праці; здійснювати контроль; орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислювати й використовувати різноманітну інформацію;

Мета статті – проаналізувати особливості формування управлінської компетентності в майбутніх фахівців з інформаційної безпеки.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній літературі формування розуміється науковцями як процес набуття сукупності стійких засобів і якостей особистості та як результат розвитку людини, пов'язаний з цілеспрямованими змінами через виховання, освіту і навчання [1].

З огляду на вищезазначене ми розглядатимемо поняття формування як цілеспрямований процес становлення управлінської компетентності майбутніх фахівців з інформаційної безпеки в умовах ВНЗ, що включає оволодіння системою управлінських знань, навичок, умінь, дій та професійно важливих якостей, які забезпечать здатність майбутнього керівника актуалізувати їх у процесі здійснення управлінської діяльності.

Підготовка майбутніх фахівців з інформаційної безпеки до майбутньої професійної діяльності взагалі й управлінської зокрема має бути спрямований на формування управлінської компетентності студентів, а саме на розвиток таких її компонентів: мотиваційного, що сприяє формуванню мотиваційної сфери майбутнього фахівця з інформаційної безпеки і спонукує особистість до управлінської діяльності, спрямовує її на успіх, на ефективний результат; когнітивного, що спрямований на оволодіння сукупністю науково-теоретичних та науково-практичних знань про управлінську діяльність і особливостей здійснення її в галузі інформаційної безпеки; діяльнісного, що спрямований на оволодіння сукупністю управлінських навичок, умінь, які забезпечують процес здійснення управлінської діяльності й прийняття управлінських рішень; особистісного, що спрямований на оволодіння сукупністю особистісних та професійно значущих якостей, які виявляються в індивідуальному стилі управління [5].

Процес професійного становлення особистості завжди характеризується індивідуальністю, що дає можливість розуміти індивідуальність професіонала як вищий рівень розвитку особистості.

Вивчення проблем особистісного становлення професіонала прямо пов'язане з тим, як виявляються професійно значущі якості людини, яка знаходиться на певному рівні професіоналізації. Ми виходимо з такого рівневого уявлення про структуру особистості, у якій вся сукупність професійно значущих якостей складається із чотирьох ієрархічно пов'язаних між собою рівнів: 1) індивідуально-виконавчого або інструментального; 2) індивідуально-психологічного; 3) соціально-психологічного; 4) духовно-культурного [3].

Перший рівень пов'язаний із сприйняттям людини як суб'єкта діяльності чи зовнішньої активності. Вирішальне значення для опису індивіда за цим параметром має визначення складу засвоєних професійних

знань, умінь і навичок, а також загальна оцінка продуктивності його діяльності при виконанні конкретних завдань, що постають перед ним, працездатності й витривалості.

Другий рівень аналізу життєдіяльності людини припускає розкриття індивідуально-психологічних і психофізіологічних особливостей, на базі яких виростає здатність до продуктивної праці та ефективної діяльності. Розгляд людини як індивідуума з притаманними їй неповторними особливостями припускає вивчення типу нервової системи, швидкості протікання нервових процесів, специфіки розвитку її психічних процесів (пам'ять, увага, мислення тощо), а також психологічного типу, характеру, виражених здібностей і схильностей до тих чи інших видів діяльності.

Третій рівень вивчення людини припускає створення її соціально-психологічного портрета. На цьому рівні будь-яка людина може бути сприйнята як представник соціокультурного середовища, у якому вона росла і виховувалась, до якого належить тепер за родом своєї професійної діяльності чи способу життя. На цьому рівні мова йде про людину як представника визначеного соціуму, у який вона включена, і традиції життя, яких вона дотримується. Специфіка соціального оточення, у свою чергу, залежить від національних та історичних коренів людини, її мовної культури, сприйнятих моральних норм, розвитку її громадянських почуттів і родинних взаємин, рівня матеріальної забезпеченості родини, а також поглядів, що лежать в основі засвоєння людиною соціального досвіду.

Нарешті, на четвертому рівні про людину можна говорити як про вільну особистість, що конституює свій життєвий світ. Розглядаючи людину з цього погляду, необхідно розкрити ціннісно-смыслову канву її життєдіяльності, тобто виявити її інтереси, потреби, наміри і бажання, що є прихованими спонукальними причинами дій і вчинків.

Характеризуючи людину через ціннісно-смыслову сферу її життя, ми одержуємо можливість визначити, як людина розуміє свою особисту волю, наскільки вона цінує і чому присвячує свою свободу. На цьому рівні людина виступає творцем і хазяїном свого життя, направляє усі свої сили на досягнення визначених життєво важливих цілей. Усвідомивши коло своїх життєвих цінностей, людина починає активно їх захищати і проводити в життя, будувати на цьому "камені" свій суб'єктивний життєвий світ і свою професійну діяльність. Сказане вище про рівні життєдіяльності людини відкриває можливість виділити чотири рівні індивідуально-ділових якостей, що складають її узагальнений психологічний портрет, а саме: перший рівень задає діяльнісні й поведінкові якості людини, її здатність практично діяти в професійному середовищі і виявляти себе в певній поведінці; другий рівень життєдіяльності людини виявляє групу індивідуально-психологічних властивостей і якостей. На третьому рівні формуються соціально-психологічні якості людини, у яких розкриваються її місце і роль у спілкуванні та взаємодії з іншими людьми, форми її соціальної адаптації. Четвертий рівень веде до визначення духовно-моральних якостей людини, у яких відображається міра її особистісної зрілості [5].

Системний аналіз життєдіяльності людини та її індивідуально-ділових якостей дозволяє побачити, наскільки фактично складне завдання побудови

психологічного портрета особистості, тому що в ньому відбиваються риси різних рівнів. Для того, щоб поєднати ці характеристики в єдиному психологічному портреті, необхідно попередньо усвідомити, що в створеній ієрархічній моделі пріоритетне значення належить верхнім рівням керування, які додають людському життю свідомість, цілеспрямованість, упорядкованість і гуманістичну орієнтацію, а професійної діяльності дозволяють сприяти особистісному розвитку професіонала [4].

Перелічені духовно-моральні та соціально-психологічні якості людини складають глибинні, ядерні характеристики її індивідуально-ділового портрета і професійного світогляду, які розкриваються через визначення двох складових: цілей і змісту життєдіяльності людини; життєвих принципів і переконань, що складають її світогляд.

Із сукупності відносин людини до самої себе, інших людей і свої справи, на наш погляд, у кінцевому рахунку і створюється психологічний портрет особистості, що може нести в собі як привабливі, так і непривабливі риси. Розкривається цей портрет у поведінці людини, що складається з окремих вчинків.

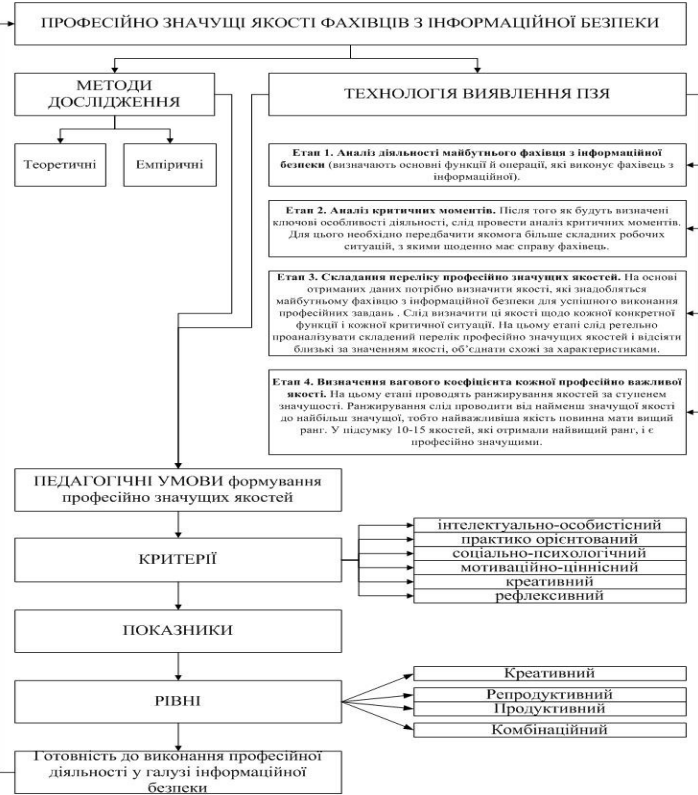

Рис. 1. Методична схема проведення дослідження

Виділена структура особистості стала основою для визначення професійно значущих якостей особистості професіонала, який працює в галузі інформаційної безпеки. Але спочатку необхідно звернути увагу на ті труднощі, що зустрічаються при розробці цієї моделі.

Реалізація особистісного підходу до проблеми становлення особистості професіонала припускає вивчення професійної діяльності на різних етапах її освоєння, при цьому основним є власне співвідношення її елементів і структура та їх зв'язок.

Отже, визнання управлінської компетентності та надання їй пріоритетного статусу в професійно-управлінській підготовці майбутніх фахівців з інформаційної безпеки сприяє вдосконаленню ефективності її формування.

Оскільки компетентність є категорією діяльнісною, адже виявляється тільки в процесі її здійснення, має місце застосування діяльнісного підходу до процесу формування управлінської компетентності.

Ідея діяльнісного підходу як одного з основних методологічних напрямів до організації освітянських процесів набула вагомого значення завдяки науковим працям Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, А. Леонтьєва, С. Рубінштейна, В. Сластьоніна, Н. Талізінної, Е. Юдіна.

Діяльнісний підхід передбачає зв'язок змісту освіти студентів у ВНЗ з майбутньою їхньою діяльністю. Мета такого підходу до управлінської підготовки майбутніх фахівців з інформаційної безпеки полягає не лише в здобутті знань, умінь і навичок, а й використанні їх як засобу, що сприяє формуванню способів дій, які є основою їхньої майбутньої професійної діяльності.

Реалізація вищевказаних методологічних підходів зумовлює необхідність упровадження особистісного підходу до організації процесу навчання, ідеї якого представлені в наукових працях Н. Афанасьєва, Г. Балла, І. Зязюна, В. Кременя, С. Сисоєвої та ін. Провідною ідеєю використання особистісного підходу є розуміння визначальної ролі студента в опануванні знань, умінь і навичок, у формуванні його переконань, ставлення до своєї майбутньої професійної діяльності, постійного інтелектуального самовдосконалення, у розвитку власної пізнавальної сфери, виконанні поставлених завдань.

Застосування такого підходу є спрямування педагогічного процесу на особистісний розвиток, самовизначення і творчу самореалізацію фахівців з інформаційної безпеки в процесі навчання і майбутній управлінській діяльності.

Ураховуючи це, слід зазначити, що процес формування управлінської компетентності майбутніх фахівців з інформаційної безпеки у ВНЗ ґрунтується як на загальнодидактичних, так і на специфічних принципах навчання, що зумовлюються особливостями майбутньої управлінської діяльності фахівців з інформаційної безпеки.

Висновки. У сучасних умовах усебічного реконструювання всіх сфер суспільної життєдіяльності виникають принципово нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців з інформаційної безпеки в закладах вищої освіти, звідки мають виходити особистості, які відзначаються не тільки високим рівнем професійної кваліфікації, але й гармонійно розвиненими інтересами, здатністю постійно підвищувати свій освітній рівень та адекватно реагувати на всі зміни в житті. Тому особливе місце в професійній підготовці майбутніх фахівців з інформаційної безпеки займає формування в них професійно значущих якостей, що є основою

для формування в молоді цілісної світоглядної картини реальності. Аналіз різних точок зору з проблеми формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців у галузі інформаційної безпеки дає можливість зробити висновок про те, що в авторів немає єдиної точки зору на визначення поняття “професійно значущі якості” та їх структури. На основі узагальнення підходів до вказаної проблеми було зроблено обґрунтування сутності поняття «професійно значущі якості фахівців у галузі інформаційної безпеки» як індивідуально-особистісних рис та здібностей, що актуалізуються на рівні професійних завдань, на поведінковому рівні й у процесі соціалізації особистості та сприяють успішності професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э.Зеер, Э.Сыманюк // Высшее образование в России. – 2005.– № 4. – С. 18–25.
- 2.Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. пособ. / И. А. Зимняя. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1997. – 480 с.
3. Іванчук Ю. Б. Сучасний стан дослідження визначення професійно значущих якостей майбутніх фахівців інформаційної галузі / Ю. Б. Іванчук // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України : матер. всеукр. наук.-практ. конф. – К. : НАУ, 2011. – С. 89-90.
- 4.Іванчук Ю. Б. Планетарне мислення та етапи його формування у майбутніх фахівців з інформаційної безпеки в процесі фундаментальної підготовки у ВТНЗ / Ю. Б. Іванчук // Вища освіта України. – 2010. – Т. 2, № 3 (додат. 1), темат. вип. “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – С. 293-297.
- 5.Іванчук Ю. Б. Методологія дослідження сучасного стану професійно значущих якостей майбутніх фахівців у галузі інформаційної безпеки у ВТНЗ / Ю. Б. Іванчук // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: [зб. наук. пр.]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 330 с. – С.35-39.
- 6.Компетентнісний підхід в сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.У.С., 2004. – 112 с.

УДК 373.31.001.73:51(477)

Л. В. Коваль,
доктор педагогічних наук, професор
(Бердянський державний
педагогічний університет)

ПОЧАТКОВА МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність проблеми. Математична освіта багатofункціональна й орієнтує не лише на здійснення спеціалізованої діяльності з раціонального використання математичного апарату, але й відіграє важливу роль у культурному зростанні особистості. Математична наука бере найактивнішу участь у формуванні таких соціальних цінностей особистості, як